

THE EUROPEAN DISCOVERY OF CHINA POMPEU FABRA UNIVERSITY BARCELONA

MATTEO RICCI I LA MISSIÓ JESUÏTA XINA EN EL CENTRE DEL MÓN

Res li va donar més prestigi a Matteo Ricci que el mapamundi que havia dibuixat per primer cop a la casa de la missió jesuïta a Zhaoqing. Tot es devia a un mapa del món, probablement dibuixat a Goa o a Macau, que havia penjat a la paret quan va arribar. Per als visitants que anaven a la casa, els objectes que trobaven, com rellotges i **prismes, eren una font d'interès**. Però, per sobre de totes les coses que els van inspirar curiositat, incloent-hi **l'aparença física** dels mateixos jesuïtes, aquest mapamundi va ser el que va causar més expectació. I això mereix una explicació.

Per començar, els mapes xinesos tractaven sobre tot de la Xina, i representaven amb claredat els rius i les províncies. Els estats tributaris sovint eren dibuixats, però acostumaven a aparèixer agrupats en un racó del mapa. Així, la posició relativa i la mida de la Xina comparada amb la resta del món mai no **s'havien tingut en compte**.

L'any 1584, els oficials xinesos del sud de la Xina probablement s'havien assabentat de l'existència d'Amèrica, ja que els Galions de Manila hi havien navegat durant més d'una dècada; però no sabien res de la forma ni de la mida d'Amèrica. Ni tampoc imaginaven la quantitat d'aigua que hi havia a la Terra.

Tot i que des de l'antiguitat hi havia una teoria científica a la Xina que afirmava que la Terra era esfèrica, només uns quants hi estaven familiaritzats. Fins i tot els oficials que van anar a visitar la mansió jesuïta estaven segurs que la Terra era un rectangle pla cobert per un cel esfèric.

I a més, mentre que Matteo Ricci podia donar lliçons sobre la naturalesa esfèrica de la Terra i podia fer servir teoremes geomètrics convincents per demostrar-ho, un mapa era un objecte tangible amb molt més potencial per a la difusió cultural immediata.

En vista de la notorietat del seu mapa, Matteo Ricci va decidir dibuixar ell mateix un nou mapa del món adaptat a les sensibilitats xineses. Veure com Ricci el va fer dóna una clara visió de **com funcionava l'acomodament**.

En primer lloc, s'havia de tenir present que els xinesos estaven acostumats a una Xina que ocupava tot el mapa. Mentre que el nou mapa de Ricci va suposar una reducció del país xocant i alarmant, per compensar la mida reduïda, Ricci va situar la Xina al centre i va afegir-hi una nota que deia que "el Regne Mitjà és conegut per la grandesa de la seva civilització".

Comparat amb el mapa que havia penjat a la paret de la casa de la missió, a la nova versió de Ricci, la Xina hi surt més clarament dibuixada. La confusió entre la Xina i Catai es va resoldre amb el nom de Daming. Els seus rius principals i les províncies es mostren amb claredat, tal com la Gran Muralla, i fins i tots els deserts contigus: el Gobi i el Takla Makan apareixen representats per àrees **puntuades**, com era habitual a la cartografia xinesa. A més, Ricci afegeix text al mapa, com també feien els xinesos. Per **dibuixar l'Orient, Ricci** fa servir els models xinesos en comptes dels europeus.

El mapa també havia de presentar conceptes científics xocants i innovadors. Ricci fa servir el mapa per introduir **els cartògrafs xinesos al sistema ptolemaic d'organitzar l'espai cartogràfic amb una retícula de línies longitudinals i latitudinals**. Destaca la rellevància d'aquestes línies de referència afegint-hi dos diagrames dels meridians convergint als dos pols. Aquestes **projeccions polars de la Terra indiquen clarament l'espai intermedi progressiu entre els meridians que anava dels pols a l'equador**. Això té fortes implicacions per al càlcul de les distàncies de navegació i no s'havia tingut en consideració a les quadrícules de referència dels mapes xinesos.

Els xinesos havien usat un sistema de quadrícula durant segles, com es pot veure en aquest mapa del segle XII de la dinastia Song, o en aquest compendi geogràfic de la dinastia Ming, el Guangyu Tu, que Ricci coneixia i que va utilitzar. Però aquestes línies només mostraven distàncies, no posicions relatives, i no implicaven un mètode cartogràfic modern.

Ricci també emfatitza les línies de l'equador, els tròpics i els cercles polars, amb les quals podia explicar la diversitat climàtica del planeta.

A dalt a la dreta, Ricci afegeix un altre diagrama, mostrant la posició relativa de la Terra, el Sol i els planetes. És un diagrama geocèntric que segueix la visió aristotèlica de l'univers. La Terra és al centre, envoltada pel Sol i els planetes que la rodegen.

Ja havia passat mig segle des que Copèrnic havia publicat el seu llibre Sobre les revolucions de les esferes celestes, que havia rellevat **la Terra del centre de l'univers i havia obert el camí cap a la ciència moderna**. Però la teoria heliocèntrica de Copèrnic, que va posar el Sol, en comptes de la Terra, al centre, contradeia la Bíblia i va enfurismar **l'Església**. **Molts s'oposaven a l'heliocentrisme en termes religiosos**. Entre els defensors de l'heliocentrisme es trobava el jesuïta Clavius, el reputat matemàtic del Col·legi Romà, que havia estat un professor reverenciat per Ricci. L'any 1616, el sistema copernicà va ser condemnat pel Sant Ofici, i el seu llibre va ser inclòs a l'Índex de llibres prohibits. Els jesuïtes es van posar del costat del Papa, possiblement per convicció, ja que estaven lligats, per la seva pròpia Constitució, a l'obediència cega a la Santa Seu. Per això els jesuïtes van ensenyar als xinesos un model erroni dels cels i van continuar fent-ho fins al segle XVIII.